

ΑΙ ΡΩΣΣΙΔΕΣ ΠΑΡΘΕΝΟΙ*

Η ΣΚΗΝΑΙ ΤΩΝ ΜΗΑΕΝΙΣΤΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Η ΚΥΑΝΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ

— Καλὰ λοιπόν! Ναί, ἀγαπητή μου Ναδέγα, ἀποτελῶ μέρος μεγάλης συνωμοσίας ἥτις μετ' ὀλίγον θὰ κλονίτῃ τὴν Ῥωσσίαν ἅπασαν.

— Ἐναντίον τοῦ αὐτοκράτορος; ἀνέκραξεν ἡ Ναδέγα ἐντρομος.

— Ἦσυχει! μᾶλλον ἐναντίον τῆς κυβερνήσεως ἢ τοῦ αὐτοκράτορος. Θέλομεν νὰ ἐκλείψωσιν αἱ μεγάλοι ἀνομίαι.

— Ὅστε ἔχετε νὰ διαπράξετε μεγάλα πράγματα εἰς τὴν ἀγίαν μας Ῥωσσίαν, εἶπε μειδιῶσα ἡ Ναδέγα.

— Βλέπεις; ἤδη μειδιάς.

— Δοκιμάζω.

Καί ταῦτοχρόνως ἰπέραξεν ἐν δάκρυ ὑπερῑσταλιντεύετα ἐπὶ εἰς τὸ ἄκρον τῶν βλεφαρίδων τῆς.

— Θέλεις νὰ ἔλθω τὸ ἑσπέρας νὰ σὲ συμπαράλαβω καὶ νὰ μεταδώμεν ὁμῶς εἰς τὸν σύλογόν μας;

— Ἐχεις σύλλογον;

— Μάλιστα! ἐν τῷ ὁποίῳ αἱ γυναῖκες συναντιμύκνυνται μετὰ τῶν ἀνδρῶν. Εἰς τὴν τάξιν τῶν πραγμάτων, τὴν ὁποίαν ζητοῦμεν νὰ θεμελιώσωμεν. ἡ ἐντελεστήρα ἰσότης θέλει βασιλεύει μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν, ἰσότης ὅμως καὶ ἐλευθερία τοιαύτη, ὥστε ν' ἀναγνωρίζῃ καὶ ἐκτιμᾷ δεόντως ἐκάστου τὴν ἀξίαν καὶ ἀρετὴν.

— Μήπως δεήτῃ νὰ ἐργασθῶ;

— Μὴ φοβοῦ, ἡ ἐργασία ἦν θὰ ζητήσωμεν ἀπὸ σοῦ δὲν θὰ βλάβῃ τὰς ἀπαλὰς λευκὰς χεῖρας σου. Λοιπόν! σύμφωνοι; Νὰ ἔλθω νὰ σὲ λάβω μετ' ἐμοῦ τὸ ἑσπέρας;

— Ναί.

— Ἦ μᾶλλον, ἂν θέλῃς, ἵνα μὴ μείνῃς μόνη μετὰ τῆς λύπης σου νὰ μεταδώμεν τὴν ἀμέσως.

— Ὅχι! ὦ ὅχι! ἀνέκραξεν ἡ Ναδέγα. Ἀφοῦ δὲν ἐξῆλθεν ἀκόμη ἐκεῖνος, εἰς τὴν μέλλει νὰ ἔλθῃ καὶ θέλω νὰ τὸν περιμένω.

— Ἀδικεῖ; σεαυτὴν θέλουσα νὰ τὸν περιμένῃς; ἔλθ'· πίστευσόν με.

— Δὲν δύναμαι.

— Ἀνίσχυρος καὶ συμπαθὲς ὑπάρξεις, εἶπεν ἡ Βάνδα ἐναγκαλιζομένη τὴν φίλην τῆς. Μοὶ ἐπῆλθε μία ἰδέα· θέλω

νὰ ἴδω τὸν σύλογόν σου. νὰ τῷ ὁμιλήσω, νὰ προσπαθῶ νὰ τὸν κάμω νὰ συνέλθῃ εἰς ἐαυτόν.

— ὦ! ναί! ναί! σπεῦσε τρέφει πρὸς σὲ τόσον θαυμασμόν, τόσον σέβας, ὥστε πιθανόν νὰ σὲ ἀκούσῃ καὶ καταπεισθῇ εἰς τὰς προτροπὰς σου.

XV

Ὁ κόμης Στέφανος Δανιήλοβιτς Λιτζανώφ ἦτον ἐτι νεώτατος, καὶ ἀπαράμιλλον κεκτημένος καλλονὴν.

Γιὸς Γρηγοριανῶν· τινος, τὴν ὁποίαν ὁ πατὴρ του, στρατηγὸς Λιτζανώφ, εἶχε νυμφευθῇ διαρκούντος τοῦ πολέμου τοῦ Λαγαστάν, συνήνου ἐν ἐκστῇ τὸν γρηγοριανὸν μετὰ τοῦ σλαβικοῦ τύπου. Εἰς τὸ ὥραϊον ῥοδόχρουν καὶ εὐαίσθητον πρόσωπόν του ἀντενακλᾶτο ὅλη τοῦ ἡ ψυχὴ. Οἱ ὀφθαλμοὶ του, σφριγῶντες καὶ θέλγοντες, ἐξετόξευον ἀστράπας. Εἶχε τὴν βίνα εὐθεῖαν καὶ κανονικὴν, τὴν δὲ κόμην ξανθὴν καὶ κομποῦσαν πλατὺ καὶ ὑπερήφανον μέτωπον.

Ἐφερε πάντοτε τὴν κεφαλὴν ὑψηλὰ· τὸ ἀνάστημά του ἦτο χάριεν καὶ εὐκιμπίον.

Ὁ Στέφανος Λιτζανώφ ἦτο σπάνιον παράδειγμα μίγματος σθένης καὶ ἀδυναμίας. Μεταίχε γυναικὸς καὶ κοζάκου. Ἦτο συγχρόνως εὐφυὲς, σθενερὸς, ἐμμανὴς ἐν τῷ ἔρωτι καὶ πιστὸς, συγχρόνως δὲ καὶ ἄστατος. Ἀπρολόγιστος, ὅσον καὶ ὀλίγον ὀρμητικὸς εἶχεν ἀναπτυχθῇ δι' ὅλων τῶν περιποιήσεων, ὁ δὲ πολιτισμὸς ἐλείανέ τινας τῶν ἠθικῶν αὐτοῦ ἀνωμαλιῶν.

Ὅτι τὴν καθίστα θελκτικόν, δὲν ἦτο μόνον ἡ φυσικὴ αὐτοῦ καλλονή, ἀλλὰ καὶ τὸ λάμπον αὐτοῦ πνεῦμα, ἡ οἷον νοία, καὶ αἱ πρὸς τὸ καλὸν καὶ ὥραϊον κλίσεις του, ἡ πρὸς τοὺς ἀδυνάτους ἀγαθότης του, πρὸ πάντων δὲ ἡ ἀνεῦ ἐπιδείξεων γενναιοφροσύνη του.

Ἦν ἦτο ἑλαφρὸς, μάταιος, πληκτικός, ἀποδοτικὸν εἰς ἀμοιβὰν καλλιεργείας τῶν χερίων ἐπὶ ἠθικῶν προτερημάτων του.

Δὲν ἦτο κύλδδουλος· περιστρέφει τοὺς ἀυλικούς· οὐδ' ἐπόθει νὰ σπουδάσῃ ἐπιστήμην τινά. Μπα! εἶλεγε· δὲν με ἀρέσκει, νὰ γίνω σχολαστικὸς. Καὶ ἐπειτα τί νὰ σπουδάσω ἐπιστήμας, ἀτελεῖς; ἔτι; Ἀφ' ἐτέρου εἶνε φρόνιμον νὰ δάπνησῃ τὰ ἥμισυ τῆς τούτης βραχείας ζωῆς του πρὸς ἐκμάθησιν πράγματος διὰ τὸ ὅποιον θὰ ἀπανήτῃ τὸ ἕτερον ἥμισυ ἵνα τὸ λησκομήσῃ.

Βαθὺς σκεπτικιστὴς, ὡς ὅλοι οἱ ῥωσσοί, ἐξῆγε πάντοτε τὸ ἐξῆς συμπέρασμα: Μέχρι τοῦδε, δὲν εἶδον ἄλλο τι λογικώτερον ἢ μόνον τὸ νὰ ἐκπληρῶ ὅλους

τοὺς πόθους, τὰς ἰδιοτροπίας καὶ τὰ πάθη μου.

Διαφθαρεῖς ὀλίγον ὑπὸ τοῦ πατρὸς του ἕνεκα τῆς μεγάλης στοργῆς ἥς παρ' ἐκείνου ἀπῆλασε, μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ πέμπτου ἔτους τῆς ἡλικίας του, ὅτε ἐνυμφεύθη τὴν Ναδέγαν, εἶχε γενηθῇ πασῶν τῶν ἀπολαύσεων τῆς ζωῆς.

Ἐν Παρίσις, ἐνθα διέτριψε περίπου ἔν ἔτος εἶχε προσαποκτήσει διὰ τῶν ἐκκεντρικοτήτων καὶ ἀσωτειῶν του τὴν φήμην εὐγενεῶς Σαρδαναπάλου.

Καὶ ἐν τούτοις τὰ τόσα ὄργια, ὧν ἦτον ὁ ἥρως, ὡμολόγει ὅτι οὐδέποτε τὸν κύχαρίστου τελεῖως. Αἱ ἡδοναὶ αὐταί, αἵτινες μετ' ἐαυτὰς δὲν ἀφίνουσιν ἢ κόπωσιν καὶ ἀνδρίαν, τῷ ἐφαίνοντο μάταιαι, ἀπεχθεῖς. Ἐχῶ εἰς τὴν καρδίαν μου, εἶλεγε, κενόν, ὅπερ οὐδὲν δύναται νὰ πληρώσῃ.

Ὅταν τῷ ἀνῆγγειλαν τὴν Βάνδαν ἦτο ἐξηπλωμένος χαμαὶ ἐπὶ μεγίστου τινὸς δέρματος ἄρκτου, τὴν ἐφόνευσεν ὁ ἴδιος εἰς τὴν παρθίνα δάση τῆς Φινλανδίας.

Ἀνεγίνωσκε καὶ ἐφαίνετο ὅλος ἀφιερωμένος εἰς τὴν ἀνάγνωσιν.

Ὅταν ἤκουσε τὸ ὄνομα Βάνδα ἐρρίγητε καὶ ἐνωρθώθη βραίως καὶ ἀποτόμως. Τὸ πρόσωπόν του ἐγένετο καταπόρφυρον ἐπὶ τινὰς στιγμὰς καὶ κατόπιν περιεχύθη ὑπὸ θανασίμου ὠχρότητος.

Ἡ Βάνδα, ὠχρὰ καὶ αὐτὴ, ἐπροχώρησε,

— Δύναμαι νὰ εἰσέλθω, ἡρώτησε διὰ φωνῆς ἡρώους καὶ αὐστηρᾶς.

Πρὸς στιγμὴν ὁ Στέφανος δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀπαντήσῃ ἡ φωνὴ ἐσβέσθη ἐν τῷ λάρυγγί του.

— Πῶς! Βάνδα Πετρόβνα, κατάρθωσεν ἐπὶ τέλους νὰ εἴπῃ εἰς τὴν ἀποδώσω τὴν τιμὴν ταύτην;

Ἡ Βάνδα, κατισχύουσα τῆς ταραχῆς τῆς, ἔμενε παρὰ τὴν θύραν.

— Μήπως σὰς ἐνοχλῶ;

— Ὅχι! ὦ! ὅχι!

Αὐτὰς καὶ μόνας τὰς λέξεις ἀντήλλαξαν· ἡ φωνὴ τῶν ἐξέλιπε, τὰ δὲ βλέμματά των ἔμειναν ἀπλανῆ.....

Ἡ Βάνδα πρώτη, μετὰ μεγάλην προσπάθειαν ἵνα φανῇ ἀπαθὲς καὶ ἀδιάφορος:

— Ἀνεγινώσκετε; εἶπε.

— Μάλιστα ἐν βιβλίον ὅπερ μ' ἐκυρίευσεν ὅλον ἀπεκρίθη ὁ Λιτζανώφ.

— Πάντοτε ἐμπαθὲς;

— Πάντοτε τρελλός.... Ἀλλὰ συγγνώμην· ἐλησμόνησα ὅτι ἵστασθε ἐρῶτα. Καὶ τῇ προσέφερε κάθισμα, χωρὶς νὰ τολμήσῃ νὰ τὴν πλησιάσῃ.

Ἡ Βάνδα ἐκάθισε.

Μετ' ὀλίγον καὶ ὁ Στέφανος ἐκάθισεν

ἀπέναντί της, εἰς ἀπόστασιν ἀρκετὴν ἐπὶ τουρκικοῦ τινος διδανίου.

— Ἐάν δὲν ᾔνε ἀδιακρισία δύναιμι νὰ σὰς ἐρωτήσω τί βιβλίον εἶνε αὐτό, ὅπερ ἀνεγινώσκετε μετὰ τόσοῦ ζήλου;

— Τότε δὲ θὰ μὲ νομίσητε ἐντελῶς, τρελλόν.

— Ἐν ταυτῇ περιπτώσει θὰ προστεθῇ τι μικρὸν εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἀπεκρίθη γελῶσα ἡ Βάνδα.

— Ἀληθῶς; ἡ φήμη μου ὡς τοιούτου ἐσχηματίσθη. Ἔστω λοιπὸν εἶνε βιβλίον κοινωνιστικόν. Ἀπὸ τίνος ἤδη χρόνου, εἰς τῶν φίλων μου, ὅν ὑπώπτευον ὡς ἀνήκοντα εἰς μυστικὴν τινὰ ἐταιρίαν, ὁ πολὺς Ἀνδρέας Παδλέβσκις, μοὶ ἔδωκε τὸ βιβλίον αὐτό, συνιστῶν μοι νὰ τὸ ἀναγνώσω ἐπισταμένως. Ἦα σὰς εἶπω τὴν ἀλήθειαν, οὐδὲ καὶ νὰ τὸ ἀνοίξω ἐσκεπτόμην σήμερον ὅμως τὴν πρῶταν, καταληφθεὶς ὑπὸ ἀνίας ἐν τῇ ἀργίᾳ μου, ὡς πάντοτε, τὸ ἔλαβον ἀνά χεῖρας. Τὸ ἀνέγνωσα, καὶ τόσον μὲ εἰλκυσε, ὥστε εὐρίσκωμαι ἤδη εἰς τὸν δεῦτερον τόμον. τὸν ὅποιον, σχεδὸν εἰπεῖν, κατατρῶγω διὰ τῶν βλεμμάτων. Μὰ τὴν πίστιν μου, πλησιάζω νὰ γίνω κοινωνιστὴς καὶ ἴσω; τοῦτο μὲ θεραπεύσῃ ἐπὶ τὴν πληγὴν μου,

— Ὑμεῖς κοινωνιστῆς;...

— Εἰς ἐπὶ πλέον κακὸς εἶ; τὴν συνωμοσίαν ταύτην.

— Πόσον ἀδικεῖτε τοῦ δυστυχέως κοινωνιστῆς!

— Ἀλλὰ ὁ κόσμος οὕτω περὶ αὐτῶν λέγει.

— Καὶ ποῖος εἶνε αὐτός ὁ κόσμος;

— Βλέπω ὅτι σχεδὸν τοὺς ὑπερασπίζεσθε.

— Ἀναμφιβόλως ὁ κοινωνισμὸς ἐλκύει πρὸς ἐαυτὸν φυσικῶς πάντας τοὺς δυστυχεῖς, τοὺς ἀδικουμένους, τοὺς ἀποκλήρους. Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἐπίσης δὲν προσεῖλκε τὸν λαόν; Μάλιστα, εἰ εἰς τὸ σοσιαλιστικόν, κίνημα, ὡς κοινωνικὴν μεταρρύθμισιν, τὸ προσωπικὸν συμφέρον δὲν εἶνε ὁ μόνος σκοπός. Ἦκουσα νὰ λέγωσιν ὅτι εἰς τὸν κοινωνισμὸν ἀνήκουσι καὶ πλούσιοι. καὶ ὅψυλὴν βιβλὶδα ἀξιωματῶν καὶ τιμῶν κεκτημένοι ἀπόστολοι ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν ιδέαν, πρὸς τὸ γενικὸν καλόν.

— Ὅτι πρὸ πάντων μὲ ἤρεσεν ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ εἶνε ἡ ἀνάλυσις τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς κοινωνίας ἡ κρίσις περὶ τῆς πολιτείας, πρὸς τὴν τόσῳ τυφλῶς ἐμπιστευόμεθα, καὶ ἥτις πράγματι δὲν εἶνε ἡ ὀχρὸς ἀναγκῶν καὶ ἐγκλημάτων.

— Εὖγε! Τὸ παραδέχεσθε;

— Πληρέστατα χθὲς τὸ ἐσπέρας ἐγὼ αὐτὸς ἐσχόνθην διὰ τὴν διαγω-

γὴν μου. Δὲν σὰς διηγήθῃ τὰ πάντα ἡ Ναδέγια;

— Μάλιστα.

— Μὴ μὲ κρίνετε ὅμως αὐστηρῶς; Βάνδα Πετρόβνα, εἶπεν ὁ Στέφανος διὰ φωνῆς ζηρῆς, συνοδευμένης ὑπὸ ἐγκαρδίου στεναγμοῦ.

Ἡ Βάνδα εἰσέγα.

Ὁ Λιτζανώφ ἐξηκολούθησε.

— Ἐγὼ μέγα ἄδικον. Ἀλλὰ τὸ βιβλίον τοῦτο ἔρχεται νὰ μὲ διδάξῃ, ὅτι, ἐάν ὑπάρχωσι τόσοι φύσεις ἀποπλανημένοι, ὡς ἐγὼ, πρέπει ν' ἀποδώσωμεν τὴν αἰτίαν εἰς κοινωνίαν ὀργανισμένην ἀντιστρόφως τῶν ἀναγκῶν τῆς δημοσίας γνώμης.

— Ἀριστα; εἶπεν ἡ Βάνδα.

— Προσέτι μὲ ἤρεσεν ἡ περὶ τῆς ῥωσικῆς κοινωνίας κρίσις καθ' ἣν αὐτὴ δὲν εἶνε ἡ σωρεία κακιῶν καὶ ἐγκλημάτων. Τῇ ἀληθείᾳ αἰσθάνεται τις νὰ εἶνε Ῥώσος. Πεντοῦ κλοπῇ, ἀδικίᾳ, παρανομίᾳ, καταδυνάστευσις ἡ ἀπάτη, ὁ δόλος, τὸ ψεῦδος, συνέπειαι ἀναπόδραστοι τοῦ χριστιανοῦ δεσποτισμοῦ ὅστις μὰ, δὲ πρὶν, ἰδοὺ τί βλέπει ἐν Ῥωσσίᾳ. Τὸ κοινωνικὸν αἰσθητικὸν πρᾶγμα ἐκ βάθρων νὰ ἀνασκαφῇ ἵνα σταθῇ ασφαλέστερον καὶ καλλίτερον.

— Καὶ ἐγὼ τῆς αὐτῆς γνώμης εἶμαι.

— Ὁ λαὸς, ἀποθνήσκει τῆς πείνης καὶ τολμοῦ νὰ εἰπῶσιν ὅτι ὁ λαὸς εἶνε κακός, μαθηρὸς, διεφθαρμένος, ὁ λαὸς ὅστις εἶνε ἰσχυρότατος καὶ ὅστις ἔχει νὰ ἔλθῃ δὲ νὰ μὲς ἐπιβάλλῃ τὴν κυριότητα τοῦ διότι τὰ πάντα δύνανται ἐδιδραμίζοντα ἐκτορμηθῇ καθ' ἐνὸς καὶ ὁμοῦ δὲν τὸ πράττει ὑποφέρει, στεναίει ἀγογγυσίως καὶ μὰ προτρέφει τὸ ἔθνος τοῦ, τὸ αἷμα τοῦ. Ὡς, δὲ ἐν ἀλλαγῇ τῇ τῷ παρόντι; Τὰ ἔθνη, ἀπὸ τόσοῦ αἰῶνος πάττει τὰ πάθηνα, καὶ θὰ ἐξακολουθεῖ ὡς νὰ πάσχει καὶ ἐπὶ πολὺν εἰς χρόνον, ὁ καλὸς αὗτος λαὸς, ὅστις δύναται δυστυχῶς ὡς ἐκ τῆς ἀνοχῆς τοῦ νὰ ὦν μαθητὴς ἀρνίου, κτῆνος.

Ἡ μαρτὴ τοῦ Στεφάνου, οὕτω λαλῶντος, εἶχε τι τὸ λαμπρόν.

Ἡ Βάνδα τὴν ἐβλεπε μετ' ἐκπλήξεως καὶ θαυμασμοῦ.

— Ὀλίγον ἐτι καὶ γίνεσθε τέλειος μηδενιστῆς, τῷ εἶπε.

— Εἰμὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης. Πρέπει ν' ἀνατραπῇ τὸ σκεπτικὸν καὶ σκυλευρόμενον τοῦτο οἰκιδόμημα καὶ νὰ ἀνεγερθῇ ἕτερον ἐπὶ νέων, λογικῶν, δικαίων καὶ σταθερῶν βάσεων.

— Δέον πρὸ πάντων νὰ ἐμποδίσωμεν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐγκατασταθῇ ἐν Ῥωσσίᾳ ὁ τερατώδης ἐν τῇ βιομηχανίᾳ φεουδαλισμός, ὁ τόσῳ ἀδικος ὁ τόσῳ πα-

ράνομος ὅσον καὶ ὁ τιμαριωτικὸς τῆς δυναστείας φεουδαλισμός.

— Πῶς! ἀνεδόγησεν κατάπληκτος ὁ Λιτζανώφ, εἰσθε καὶ ὑμεῖς μηδενιστῆς;

— Μάλιστα, φίλε μου.

— Ἀνάγκη εἰς μυστικὴν τινὰ ἐταιρίαν;

— Ἀποτελῶ μάλιστα μέρος τῶν ἀνωτάτων μεμνημένων τῆς ἀπεράντου συνωμοσίας.

— Ὑπάρχει συνωμοσία καὶ ἐγὼ δὲν εἶμαι ἐκ τῶν συνωμοστῶν; ἀνέκραξεν ὁ Στέφανος. Βάνδα! θέλετε νὰ μὲ παραδεχθῆτε εἰς τὰς τάξεις σας ὡς τὸν θερμότερον, τὸν πλέον ἀφοσιωμένον ὁπαδὸν σας, ὡς τὸν πλέον ἀπτόητον τῶν ἀποστόλων σας; Εἶπατε μὲ παραδέχεσθε;

— Καὶ ἂν δεῖσῃ, εἰσθε ἑτοίμοι νὰ θυσιάσητε τὴν ζωὴν σας, νὰ ὑποστῆτε τὰς θλίψεις τῆς ἐξορίας;

— Τὰ πάντα! τὰ πάντα! Νομίζω ὅτι ἀναγεννώμαι. Ἡ ζωὴ μου, ἡ τέως ἀνευ πόθων, ἀνευ ἐλπίδων, θὰ ἔχη τέλος ἕνα σκοπόν. Ἀχ! ἂν ἐγινώσκετε οἶαν εὐεργεσίαν μοὶ ἐπιδαψιλεύετε;

— Καὶ εἰς τὴν Ναδέγαν ὁμοίως, ἐλπίζω. Θὰ μὲ ὑποσχεθῆτε νὰ τὴν ἀγαπᾶτε ὅσον ἀξίζει;

— Ναί! ὡς ἀσθενὲς καὶ θελκτικὸν παιδίον.

— Σὰς ἀγαπᾷ τόσον ἡ τελαίπωρος! σὰς λατρεύει ἀλλὰ σὰς φαίνεται ὅτι δὲν εἰσθε ἄξιος αὐτῆς.

— Βάνδα Πετρόβνα! εἶπατέ μοι, πῶς σκέπτονται οἱ κοινωνισταὶ περὶ τοῦ ἔρωτος καὶ τοῦ γάμου;

— Τὸ βιβλίον σας δὲν σὰς τὸ λέγει;

— Ἰδοὺ τί λέγει τὸ βιβλίον μου: ὅλοι οἱ ἀληθεῖ συμπαθεῖαι εἶνε εὐνομοί! πᾶσα ἔνωσις μὴ βασιζομένη ἐπὶ ἐντελεστάτης εἰλικρινείας εἶνε ἐγκλημα. Λέγει προσέτι ὅτι ἀπασαί αἱ ἠθικαὶ καὶ κοινωνικαὶ ἡμῶν συνήθειαι δὲν ἀποδοῦσαι χρήσιμοι εἰς ἄλλο, παρὰ εἰς τὸ νὰ κάμωσι νὰ βασιλεύῃ τὸ ψεῦδος, ἡ διαφθορὰ καὶ ἡ ἀσυναρτησία εἰς τὸ πλεῖστον μέρος τῶν κοινωνικῶν σχέσεων.

— Ἀλλὰ τότε ἀφεῖν δὲν τὴν ἀγαπᾶτε διατὶ νὰ τὴν νομφευσῆτε;

Ὁ Λιτζανώφ ἐταπεινώσε τὴν κεφαλὴν.

— Ἦκούσατε βεβαίως νὰ ἐμιλῶσιν, εἶπε, περὶ τῆς ἀσώτου καὶ ἀφρονος νεότητός μου. Μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ γάμου μου, ὅσον καὶ ἂν μοὶ ἐστοίχιζε, περιπελεκόμεν μὲ ὅλας τὰς γυναῖκας, αἵτινες ἐδύναντο νὰ μοὶ ἐμπνέωσιν, ἵνα μὴ εἶπω ἔρωτα, μόνον ἰδιότροπον κλίσιν καὶ συμπάθειαν πρὸς αὐτάς. Τὴν πρώτην φορὰν καθ' ἣν εἶδον τὴν Ναδέγαν, τὰ θέλητρά της, ἡ παιδικὴ ἐτι χάρις της, τὸ γλυκὺ ἐκεῖνο βλέμμα

της, τὸ τρυφερόν διον καὶ θερμόν, μοὶ ἐτρώσαν τὴν καρδίαν. Μὴ τολμήσας νὰ σκεφθῶ νὰ τὴν ἀποστανθῶ, ἀπεφάσι-
σα νὰ τὴν νυμφευθῶ. Ἀφ' ἐτέρου εἶχον βαρυνθῆ ἀπὸ τὴν συνήθη ταραχὴν καὶ πολυκύμαντον ζωὴν μου· ἤθελον νὰ δοκιμάσω βίον ἡρεμώ-ερον, ἔρωτα ἱερὸν ἐντιμον. Ἡλπίζον ἐκ τοῦ ἔρωτος τούτου ὅτι ἤθελον ἀναγιννηθῆ. Εἶχον ἀνάγκην ἀναπαύσεως καὶ ἐνόμισα ὅτι θὰ εὕρω αὐτὴν ἐν τῷ μετὰ τῆς Ναδέγας γάμῳ μου.

— Καί;...

— Τὴν ἰδίαν ἡμέραν τοῦ γάμου μου, εἶδον μίαν γυναῖκα, συνενούσαν ἐν ἑαυτῇ πάσας τὰς τελειότητας. Εἰς αὐτὴν, ἡ φυσικὴ καλλονὴ ἦτον ἡ ἀνταύγεια τῆς ὑπάτης εὐφύας τῆς καὶ τῆς μεγάλης καρδίας τῆς.... Ποτὲ δὲν θὰ λησμονήσω τὸ βλέμμα τῆς.... ποτέ... .. Μὲ ἀκολουθεῖ, μὲ καταδιωρῶσκει, μὲ σπαράττει. Ὡς τῆς ἀφροσύνης μου! οὐδὲν δύναμαι. Ἡθέλησα ν' ἀγαπήσω τὴν Ναδέγαν, ἀλλὰ τὸ βλέμμα ἐκείνης παρενετίθετο πάντοτε μετὰ τῆς συζύγου μου καὶ ἐμοῦ. Ἡθέλησα ν' ἀγαπήσω ἄλλας αἰτίνας νὰ μὴ μοὶ ἐμπνεύσωσιν, ἡ κόρον καὶ ἀνδρίαν. Ἀνεκάλυφα μίαν γυναῖκα ἥτις τῇ παρωμοίᾳζε ἀλλ' ἐν τῷ βῆθει τοῦ βλέμματος αὐτῆς, μῶλον ὅτι ὁμοίᾳζε τυπικῶς μὲ τὸ βλέμμα ἐκείνης, δὲν ἐνυπῆρχε τὸ μάγον ἐκεῖνο γόητρον ὅπερ ἐξηκόντιζον τὰ βλέμματα ἐκείνης. Ἐπὶ ὅκτω ἡμέρας ἐ-ίστευσά ὅτι ἤθελον δυνηθῆ νὰ ἀπατηθῶ ἰλλὰ ματαίᾳ καὶ αὕτη ἡ ἐλπίς μου. Ἡθέλησα ἐπίσης νὰ διασκεδάσω τὴν πόνον μου εἰς τὴν νάρκην τῶν ἀκολασίων, τοῦ χαρτοπαιγνίου τῆς θήρας τῶν ἀρετῶν τῶν ἐνστασιωμένων εἰς τὰ παρθένα δάστη· μάτην! Βλέπετε τὸ δέμας τοῦτο; παρ' ὀλίγον μοὶ ἐστοίχιζε τὴν ζωὴν.... τὴν ζωὴν! Μὲ ἐρωτᾶτε ἐὰν τὴν εἶδον ὑπὲρ μεγάλου τινοῦ σκοποῦ; ὦ! τὴν δίδω διὰ τὸ τίποτε.

Καὶ ἐκρυψε τὴν κεφαλὴν ἐντὸς τῶν χειρῶν του.

Ἡ Βάνδα δὲν ὠμίλει ἐφοβείτο μὴ ἡ φωνὴ τῆς προδώσῃ τὴν συγκίνησιν τῆς καρδίας τῆς.

Ὁ Λιτζανώφ ὕψωσε τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ βλέμμα του συνήντησεν ἐκεῖνο τῆς Βάνδας.

Ἡ συνάντησις τῶν βλεμμάτων τῶν ἀπέφερεν ὡς ἓνα ἡλεκτρικὸν σπινθῆρα.

Ἡ Βάνδα ἐταπείνωσε τὰ βλέφαρά τῆς, ἐνῶ ὁ Στέφανος ἀφῆκε στεναγμὸν ὁμοῖον μὲ βρυχέθμον ταύρου.

— Βάνδα! ἀνέκραξε.

Ἀλλ' ἡ Βάνδα εἶχεν ἀναλάβει ἐκ τῆς στιγμιαίας συγκινήσεώς τῆς καὶ ἐκρατήθη ἀπαθής.

Μετὰ τινὰς στιγμὰς:

— Στέφανε! ἐφώνησε μετὰ φωνῆς θλιβερᾶς καὶ ὑπερκρίνου.

— Συγγνώμην! συγγνώμην! προσείπεν ὁ Λιτζανώφ, ριπτόμενος εἰς τὰ γόνατα.

Στιλπνὰ δάκρυα ἔλαμπον εἰς τοὺς ὀρθόκλυτους του.

Ἡ Βάνδα κυριευθεῖσα, καταβληθεῖσα ὑπὸ τοῦ ὀρμητικοῦ καὶ ἀκαταδασμάστου τούτου ἔρωτος, ἐπανεπέσεν ἐπὶ τῆς ἑδρας τῆς.

Ὁ Στέφανος εἶπε πρὸς αὐτὴν ἱκετευτικῶς βραχνύας.

Ἀκουσίως ἐλκυσμένη εἰς τὴν προτεινομένην ἀγκλήν, ἡ Βάνδα ἐκλίνε πρὸς αὐτόν, ὅταν αἶφνης, ἐκκλισταμένη κατὰ τῆς ἀδυναμίας τῆς, ἀνωρθώθη μεθ' ὑπερφανείας.

— Ἀδύνατον! ἐψήφισα.

— Ὡ! δικτὶ;

— Ἡ εὐθύτης καὶ ἡ ἀγαθότης, ἰδοὺ ἡ μόνη, ἡ ἀληθὴς ἠθικὴ. Ὑγείαινε

Καὶ ἐκκεκίνημά τι ἵνα ἀναχωρήσῃ. Δ' ἐνός ἄλματος, ὁ Λιτζανώφ ὤρμησε πρὸς τὴν θύραν καὶ τῇ ἐκώλυσε τὴν ἐξοδον.

Τὸ κίνημα τοῦτο ἀρύπνισε τὰ ὑψηλόφρονα τῆς ἀξιοπρεπείας αἰσθήματα τῆς Βάνδας.

— Τί σκοπεῖτε; ἠρώτησε.

— Οὐδέν. Καθηκετεύω.

— Ἀφετέ με νὰ ἐξέλθω.

— Πρέπει νὰ σὰ; ὁμιλήσω ἄλλως ἀποθνήσκω.

— Ἀφετέ με νὰ ἐξέλθω, ἀντίειπεν ἡ Βάνδα, αἰσθανομένη ἐαυτὴν κατακερυσσομένην ἐκ νέου ὑπὸ τοῦ πάθους.

— Ἐὰν ἐξέλθατε χωρὶς νὰ μὲ ἀκούσητε, εἶπεν ὁ Στέφανος ἀποσπῶν ἐκ τῆς ζωῆς του ἐγχειρίδιον, δὲν θὰ ἔχετε εἰσέτι καταδὴ τὰς βαθμίδας τῆς κλίμακος καὶ ἐγὼ θὰ κείμαι νεκρός. Καὶ θὰ ἔσθε σεῖς ὁ φονεὺς μου.

Ὑπῆρχε τόση ἀποφασιστικότης εἰς τὴν φωνὴν καὶ εἰς τὸ ἦθος του, ὥστε ἡ Βάνδα ἐροβήθη.

— Ἐστὼ τί ἔχετε νὰ μὲ εἰπῆτε; Τί μὲ θέλετε;

— Μίαν λέξιν σας· μίαν καὶ μόνην· εἶπατέ μοι ὅτι... ὅτι... μὲ ἀγαπᾶτε!

— Ὅχι! εἶπεν αὐστηρῶς ἡ Βάνδα.

— Ἀμετακλήτως ὄχι;

— Ἀμετακλήτως ὄχι.

— Κα' μοὶ ἀπαγορεύετε ὡσαύτως νὰ σὰ; ἀγαπῶ;

— Ναι.

— Ἐντελῶς;

— Ἐντελῶς.

— Αὐτὸ ἔπον ὅλον ὅπερ ἐπεθύμουν νὰ μάθω.

Τὸ πρόσωπόν του ὑπέστη τοιαύτην ἀλλοίωσιν, ὥστε ἡ Βάνδα ἐροβήθη ἐκ νέου.

— Τί μέλλετε νὰ πράξετε;

— Τί σὰς ἐδιαφέρει;

— Στέφανε!... ἀδελφε μου!... Οὗτος ἐσιώπα.

— Δὲν θὰ ἀναχωρήσω πρὶν ἢ μοὶ εἰπῆτε ὅλας τὰς σκέψεις σας.

— Θὰ φονευθῶ ἰδοὺ τὸ πᾶν. Προτιμᾶτε ἄρα νὰ μὲ ἰδῆτε παρόφρονα; Ἐπὶ δύο ἡδὴ ἐτι ἀγωνίζομαι πολὺδάκριν πάλην· δὲν δύναμαι πλέον νὰ παλαίσω.

— Καὶ ἡ σύζυγός σας, Στέφανε; ἡ πτωχὴ Ναδέγα;

— Θὰ ὑποφέρῃ ἄλλ' αὕτη εἶνε παιδίον καὶ θὰ δυνηθῶσι νὰ τὴν παρηγορήσωσιν· ἐνῶ ἐγώ...

— Ἀπαρνεῖσθε λοιπὸν τὸν κοινωνισμόν;

— Φεῦ τῆς πρώτης ἐξάψεως τοῦ ἐνθουσιασμοῦ παρελθούσης, αἰσθάνομαι ὅτι θὰ ἐπαναπέσω εἰς τὴν πρώτην μου ἀπελπισίαν. Ἐὰν συνεκρατούμην ὑπὸ μεγάλου τινοῦ ἔρωτος, ἔσως διέπραττον μεγάλα πράγματα.

— Ἐστὼ! Ὑπὲρ τοῦ πρὸς ἐμὲ ἔρωτός σας, Στέφανε, ὑπηρετήσατε τὴν ἀνθρωπότητα.

Καὶ τῷ ἔτεινε τὴν χεῖρα.

— Τὸ αἶσθημα, ὅπερ ἐπιτρέπεται νὰ τρέφωμεν πρὸς ἀλλήλους εἰς τὸ ἐξῆς, εἶνε συμπάθεια ἀδολοῦ καὶ εὐγενῆς· τὴν συμπάθειαν ταύτην σὰς τὴν ὑπόσχομαι, καὶ ἐπιθυμῶ νὰ τύχω τῆς ἰδικῆς σας. Ὑποσχεθῆτε μοι ὅτι δὲν θὰ μοὶ τὴν ἀρνηθῆτε.

— Σὰς ὑπόσχομαι! ἀνεβόησεν ὁ Στέφανος παραφόρως. Εἶπατέ μοι· τί πρέπει νὰ πράξω;

— Ἐν πρώτοις ἐπιτρέψατε παρὰ τῇ Ναδέγᾳ, ἥτις σὰς ἀναμένει ἀνυπομόνως. Μάθετε δὲ ὅτι τὴν κατέπεισα ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ μας. Θὰ ἐπανέλθω περὶ τὴν ἑατὴν ὥραν καὶ θ' ἀναχωρήσωμεν ὁμοῦ. Θὰ σὰς παρουσιάσω εἰς τὸν σύλλογόν μου.

— Πῶς τοῦτο; Ἀνευ προηγουμένης ἄλλης μυσσεως;

— Οἱ σύλλογοι δὲν εἶνε μυστικαὶ ἐταιρίαι. Ἀρκεῖ νὰ ὦσι βέβαιοι περὶ ὧμων καὶ ὅταν τοῖς ὑποσχεθῶ ἐγὼ περὶ τῆς ἐχεμυθείας καὶ τῆς χρηστότητός σας, θὰ γενῆτε ἀποδεκτοὶ μετὰ μεγίστης προθυμίας.

— Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχουσι καὶ μυστικαὶ ἐταιρίαι; Θέλω ν' ἀποτελέσω μέρος καὶ εἰς αὐτάς.

— Κατὰ πρότερον, εἶπεν ἡ Βάνδα, ὁρεῖται νὰ γνωρίσητε ἐντελῶς τὸν σκοπὸν εἰς ὃν ἀφοσιούσθε καὶ ὑπὲρ τῆς ἐκτελέσεώς τοῦ ὁποίου παρέχετε τὴν συνδρομὴν σας.

Ὁ Στέφανος συνώδευσε τὴν πριγκή· πῶσαν μέχρι τῆς ἀμάξης τῆς.

Ἡ Ναδέγα τὴν παρατήρει ἀπὸ τοῦ παραθύρου.

Ἡ Βάνδα τῷ ἔκαμε σημειὸν διὰ τῆς κεφαλῆς καὶ εἶπεν εἰς τὸν κόμητα.

— Ἡ Ναδέγα σὰς ἀναμένει. Μετάβητε νὰ τῇ ἀναγγεῖλητε ὅτι ἐπανέρχομαι μετ' ὀλίγον.

— Ὡς σὰς ὑπακούτω τυφλῶς, ἀπεκρίθη ὁ Στέρφανος μετ' ἐνδομύχου πικροῦ στεναγμοῦ.

Δὲν τῇ ὑπάκουσεν ὅμως ἀμέσως. Εἰσῆλθε κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ δωμάτιόν του ἐρρίφη ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐντὸς τῶν χειρῶν κρατῶν κωχισμένην, ἤρξατο νὰ κλαίῃ.

— Ἀδύνατον! ποτὲ! ἐπιθυμῶ. Καὶ ἐν τούτοις ἐφαίνετο συγκεκινημένη. Ὁχι! ὄχι! οὐδὲν ποτὲ θὰ δυνήθῃ νὰ μὲ κάμῃ νὰ λησμονήσω τοὺς μάγους ἐκείνους ὀρθαλμούς της, οἵτινες ἀκαταπαύστως ἐμπήγνυνται εἰς τὴν καρδίαν μου, τὴν γλυκεῖαν αὐστηρὰν αὐτῆς φωνήν, ἥς ἡ ἀναπόλησις σπαράσσει καὶ τῆκει τὴν ὑπαρξίν μου.

Ἐλαβεν ἕκ τινος ἐπὶ τοῦ τοίχου ἐξηρτημένης πανοπλίας ὀξύστομον ἐγχειρίδιον καὶ ἔθεσε τὴν αἰχμὴν του ἐπὶ τοῦ στήθους του.

Συνέχεια εἰς τὸ προσεχές.

ΟΙ ΛΟΓΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΤΟΥ ΝΕΩΤΕΡΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΗΣ ΑΥΤΩΝ

Ὁ λαὸς ὁ μαλετῶν καὶ γινώσκων τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ, κρίνει σχεδὸν πάντοτε ἀσφαλέστερον καὶ ὀρθότερον περὶ τε τῶν παρόντων αὐτοῦ πραγμάτων, καὶ περὶ τῶν ὄρων τῆς προόδου καὶ περὶ τῆς μελλούσης αὐτοῦ τύχης, εἰς ὅσον ὁ θεὸς Γκιζῶτος.

I

Ἐν τῶν καλλίστων μερῶν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας εἶνε καὶ τὸ ἀπὸ ἀπὸ τῆς παιδείας τῆς τῶν Βυζαντινῶν αυτοκρατορίας δηλ. τοῦ ἔτους 1453 καὶ τῶν προτέρων χρόνων μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, καθόσον τοῦτο ἀφορᾷ τὰ θεμέλια τῆς παρ' ἡμῖν ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων καὶ ἐν γένει τῶν ἐπιστημῶν καὶ τὴν διατήρησιν τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν χαρακτῆρος ἀλωθέντος καὶ ὅσον οἶον τε ἀμώμου. Διότι γνωστὸν εἶνε ὑμῖν, ὅποσοι ἀγῶνες ἐγείναν ὑπὲρ τῆς πατρίδος τούτέστιν τῆς ἐλευθερώσεως αὐτῆς, ὑπὲρ τῶν γραμμάτων, ὧν τότε τινας σπινθήρες ἐσώζοντα καὶ ἐπομένως μεγάλης καὶ σπουδαίας δραστηριότητος ἦτο ἀνάγκη, ὑπὲρ τῆς διαλύσεως τοῦ βαθέως σκότους, τοῦ καλύπτοντος τὸν ἡμέτερον ὀρίζοντα. Τὴν εὐτυχὴ δὲ λύσιν τῶν σπουδαιωτάτων

τούτων ζητημάτων διὰ τὸ ἔθνος, ἐπήνεγκον οἱ τότε ἡμέτεροι πρόγονοι, ἄξια ποιοῦντες ἔργα τῶν πρόπαλαι Μαραθωνομάχων διὰ τῶν διαφόρων συγγραμμάτων, ἅτινα, ὡς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων τὰ ἀριστουργήματα διακονοῦσιν τὴν πνευματικὴν καὶ κοινωνικὴν πρόδον τοῦ ἔθνους, οὕτω καὶ αὐταὶ διὰ τῶν συγγραφῶν των περιγράφαν τὴν κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας ὁδύσειαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, τονοῦντες δι' αὐτῶν τοὺς νεωτέρους Ἑλλήνας καὶ διετῆραν τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα καὶ τὴν θεῖαν γλῶσσαν τῶν προγόνων ἐν τοσοῦτοις περισπασμοῖς ἀλλοφύλων ἐπιδρομῶν, προτρέπιντες ἡμᾶς διὰ τῶν πράξεών των ἐπὶ τὰ βελτίω, δίδοντες αὐτάς ὡς συμβουλίας. Ἄν ὅμως οὗτοι καλύπτονται ὑπὸ τοῦ σκότους καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν ἡ ἔλπειν, μὴ δυνήθιντες νὰ διαπράξωσιν, οἱ διέπραξαν, βεβαίως ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς θὰ ἔχανετο ἐν τῷ κυματώδει πελάγει τῶν ἐθνῶν, θὰ ἐξηφανίζετο ἐκ τοῦ προσώπου τῆς ἱστορίας ὡς τὰ ἔθνη τῶν Αἰγυπτίων Βαβυλωνίων καὶ ἄλλων Ἀσιατικῶν φύλων καὶ γνωστὸν τότε γίνεται ὁποῖα ζημία ἐθνικὴ εἶνε ἡ μὴ ἔρευνα αὐτῶν. Καὶ μ' ὅλον τοῦτο λυπηρὸν τῶνόντι, ὀλίγη φροντίς περὶ τοῦτο κατεβλήθη καὶ νῦν καταβάλλεται διὰ τὴν δυσχέρειαν, ἥτις ὅμως πρέπει νὰ κατανικηθῇ χάριν τοῦ ἐθνικοῦ συμφέροντος, ἔπρεπε καὶ πρέπει ν' ἀμιλλώμεθα ὡς πρὸς τοῦτο πρὸς τοὺς Εὐρωπαίους, οἵτινες ἐκείνους γράφουσιν διάφορα ἱστορικὰ λεξικά διαφόρων ἀνδρῶν, ἀκμασάντων κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους αἰῶνας, ὅσον εἶε δυνατόν τε λειότερα. Ποῖα ἄρα γε ἡ ἀξία τῆς τοιαύτης μελέτης; Ἐὰν τὸ ζήτημα τοῦτο ἐξετάσῃ τις βαθέως θὰ ἴδῃ ὅτι οἱ ἔσχατοι οὗτοι αἰῶνες εἶνε κλύμαξ τις, ἥτις συγκεκλινοῦσα ἐν αὐτῇ τὰς πρώην βαθμίδας τῆς προόδου τῆς ἀνθρωπότητος διὰ τῶν συγγραφέων της, οἵτινες ὑπῆρξαν πολλῶν περισσώτερον Ἑλλήνες καὶ οἱ ὅποιοι δι' ἰσχύος τὰ θεῖα ἔκματα τῶν ἡμετέρων προγόνων καὶ βλέποντες ἐφαρμοζομένους τὰς ὠρελίστους αὐτῶν θεωρίας, τὰ ἀποτελέσματα τὰ προκύπτοντα ἐξ αὐτῶν καὶ τὰς ἐκ τῶν ἐναντίων βλάβας, ἔφερον ἐπὶ τέλους καὶ αὐτοὶ ὠριμότερους καρπὸς πρὸς περισσώτερον ὠφέλειαν αὐτοῦ τοῦ ἔθνους, εἶνε λοιπὸν ἡ κλίμαξ δι' ἣς διαπερῶμεν ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων πρὸς τοὺς νεωτέρους κανονικῶς μάλιστα διὰ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος δηλ. τὸν δικυρῆστατον ἥλιον τοῦ σύμπαντος καὶ οὐχὶ κατὰ τρόπον χιμαρικόν, διὰ προμαρῶν χαρμάτων, περιπλανήσεων ἐν ἀρνήσει, ἀπισθοδρομήσεως τῆς διανοίας ἡμῶν ἀλλὰ διὰ τρόπου λίαν βελτίονος, καθ'

ὃν ἀποκτῶμεν καὶ δυνάμεις ν' ἀναπτειρωθῶμεν πρὸς τὰ ἄνω.

Τοιαῦτα θέμεθλα τῆς κλίμακος ὑπῆρξαν Δημήτριος Χαλκοκονδύλης Δημήτριος Γαληνός, Μανουὴλ Χρυσολώρας, ὅστις ἐδίδασκε τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐν Φλωρεντίᾳ ἀπὸ τοῦ 1390—1400 ἔχων μαθητὰς πολλοὺς διακεκριμένους πολιτικούς, ὁ Θεόδωρος Γαζής, ὅστις ἀναχωρήσας ἐκ τῆς πατρίδος αὐτοῦ Θεσσαλονίκης τῷ 1430 ἀνεδείχθη πρῶτος πρόεδρος τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ὁργανισθέντος ἐν Φερράρᾳ Πανεπιστημίου, Γεώργιος ὁ Τραπεζούντιος, διδάξας ἐν Ἑνετίᾳ καὶ εἰτα σπουδαιότατος καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας καὶ ῥητορικῆς ἐν Ῥώμῃ, ὁ περίφημος Βησσαρίων, ὅστις ἐκλατινισθεὶς, ἦν καὶ ἦτο Ἑλληνικῆς καταγωγῆς διήνυσεν τὸν βίον του καταγινόμενος πάντοτε ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ διὰ τῶν συγγραμμάτων του καὶ διὰ τῶν πράξεών του. Οὗτος ἐν τῇ γενομένῃ συνελεύσει τῶν ἀντιπροσώπων τῶν διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν τῶν χριστιανῶν ἐδημηγόρησε ἐπὶ πολὺ ὅπως δυνήθῃ ν' ἀναχαιτίσῃ τὴν Ὀσμανικὴν ὁσμὴν, ὡς πρόξενον τοσοῦτων δυστυχιῶν εἰς ἔθνη περιπεσόντα εἰς δυσχερεῖς περιστάσεις ἢ μόνις πετόμενα ἐν τῷ αἵθερι τοῦ κοινωνικοῦ βίου ὅπερ βεβαίως εὐχῇ ἔργον θὰ ἦτο ἂν ἡ εὐρωπαϊκὴ πολιτικὴ κοινωνία, σκερθεῖσα μὲ τὴν ἀνωτέραν καὶ εὐγενῆ συνείδησιν τοῦ πολιτικοῦ βίου, ἔθετεν ὄριον εἰς τὸ βάρβαρον τοῦτο μίγμα, τοῦ νὰ μελύνῃ τὸν ὁσημέραι ἀναπτυσσόμενον πολιτισμὸν, γενόμενον ἐμπόδιον. Ἰδοὺ τί λέγει σχετικῶς πρὸς τὴν ἰδέαν μας ταύτην ὁ σοφὸς ἡμῶν ἱστορικὸς Κ. Παπαρηγόπουλος. «Ἡ ὁσμανικὴ κατάκτησις οὐ μόνον ἐξηφάνισε πᾶν ἔχνος πολιτισμοῦ ἐν ταῖς ἀρχαίαις ταύταις αὐτοῦ ἐστίαι· ἀλλ' ἀκροτηριάσασα ἀπὸ τούτου τοῦ μέρους τὴν Εὐρώπην ἀπεστέρησεν αὐτὴν τῶν ποικίλων πλεονεκτημάτων, ὅσα ἤθελε ποιεσθῇ ἐὰν ὁ Ἑλληνισμὸς διέσωζε (ἰδίαν αὐτονομίαν. Αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ Εὐρώπη ὑπέστη τὰς μεγίστας τῶν συμφορῶν. Ἡ Οὐγγαρία ἡ Γερμανία ἡ Ἰταλία ἐλεηλατήθησαν παλλάκις ὑπὸ τῶν τουρκικῶν στρατιῶν· ἡ Μεσόγειος κατέστη ἐπὶ αἰῶνας ὄλου· λεία τῆς μουαμεθανικῆς πειρατείας. Καὶ ἀπὸ τοῦ δὲ ἐπὶ τέλους τὸ ὁσμανικὸν κράτος περιστάλη καὶ ἐταπεινώθη ἡ ἀδυναμία αὐτοῦ ἀπέστη, οὐδὲν ἦτιον ὀχληρὰ ἢ ἡ προτέρα δύναμις καὶ μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης καθ' ἣν γράφομεν ἡ Εὐρώπη σύμπασα ἀγωνεῖται μὴ γινώσκουσα τί νὰ πράξῃ πρὸς διόρθωσιν τοῦ κυκλώματος, ἐν αὐτῇ ἐν τῇ ἀναταλῇ ἐδημιουργήσῃ». Ἀλλ' εἰς μάτην ὁ ῥόσφορ ἡμῶν ἐκμύλησεν διότι ἦτο ἑλληνικῆς καταγωγῆς. Ὁ Βησ-